

Щупаківський Р.В.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ІНСТИТУТ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Стаття присвячена аналізу наукових робіт вчених стосовно питання ліцензування діяльності в телекомунікаційній сфері, що здійснюється заради регулювання та контролювання держави за діяльністю телекомунікаційних операторів та провайдерів.

Автор надає науковій й законодавчій визначення дефініції «ліцензія», «ліцензування», «ліцензійні умови».

У статті автор звертає увагу на те, що діяльність юридичних осіб й індивідуальних підприємців щодо надання послуг у телекомунікаційній галузі реалізується виключно на основі ліцензій на реалізацію діяльності в зазначеній галузі. У ч. 7 ст. 42 закону «Про телекомунікації» визначено вичерпний перелік різновидів діяльності в телекомунікаційній сфері, що підлягає процедури з ліцензування.

В Україні ліцензування в телекомунікаційній галузі має все більше гармонізуватися з регуляторною політикою ЄС в телекомунікаційній сфері.

Наголошено на необхідності проведення робочих нарад із представниками Адміністрації Держспецзв'язку та СБУ з обговоренням окремих норм проекту Правил, що мають відношення до безпеки мереж телекомунікацій, а також їхньої підготовки й застосування в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Зроблено висновок, що заради подальшого вдосконалення телекомунікаційної сфери варто негайно звернути суцільну увагу на регулювання питання щодо ліцензування телекомунікаційної діяльності, проводити дії з боку законодавця щодо внесення змін до закону «Про телекомунікації» стосовно виключення видів діяльності в телекомунікаційній галузі, що мають бути ліцензовані, заради позбавлення колізій у правовому забезпеченні даної проблеми, та прийняти рішення Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації «Про затвердження Правил здійснення діяльності у сфері телекомунікацій», що розроблено заради впровадження правил чіткої, прозорої, недискримінаційної природи й умов реалізації діяльності в телекомунікаційній сфері, які повинні запровадити на заміну ліцензування різновидів діяльності в телекомунікаційній галузі.

Ключові слова: ліцензія, ліцензування, Ліцензійні умови, телекомунікації, телекомунікаційне право.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. ознаменувався бурхливим розвитком галузі зв'язку, яка, у свою чергу, потребувала належного правового регулювання доступу до ринку телекомунікацій. Використання комунікаційних послуг у наш час є невід'ємною частиною життя кожної людини, а тому держава як організатор суспільних відносин повинна забезпечити використання телекомунікаційних послуг її громадянами виключно у правовому полі. Для досягнення цієї мети органи державної влади використовують такі важелі, як контроль, нагляд та ліцензування окремих видів.

Стан дослідження. Ліцензування діяльності в телекомунікаційній сфері здійснюється заради регулювання та контролювання держави за діяльністю телекомунікаційних операторів та провайдерів. Питання ліцензування у сфері

телекомунікацій досліджували такі правники, як Ю. Волков, С. Добрін, В. Невядовський, І. Стройко, А. Тітов та інші.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розпочати розгляд даного питання по суті, варто звернути увагу на понятійний апарат ліцензування. Так, ст. 42 Закону України «Про телекомунікації» [18] закріплює різновиди діяльності в телекомунікаційній галузі, що мають пройти процедуру ліцензування. У Законі надано дефініції термінів «ліцензія» й «ліцензування».

Ліцензією постає документ, яким засвідчується право господарюючого суб'єкта на реалізацію зазначеного в його положеннях різновиду діяльності в телекомунікаційній галузі протягом визначеного терміну на відповідних територіях із здійсненням ліцензійних умов.

Ліцензуванням постає видача, переоформлення, визнання недійсними, анулювання, продовження строку дії ліцензій, видача копій і ліцензійних дублікатів, ведення справ ліцензійного характеру й реєстрів із ліцензування, контролювання за дотриманням ліцензійних умов, видача розпоряджень щодо усунення порушень умов ліцензійного типу.

Ліцензійними умовами постає нормативний акт, який вміщує перелік вимог вичерпного характеру організаційного, кваліфікаційного, технологічного й іншого спеціального типу, що є обов'язковими задля здійснення під час виконання діяльності в телекомунікаційній галузі, що підлягає процедурі з ліцензування [8, с. 71].

Діяльність юридичних осіб й індивідуальних підприємців щодо надання послуг в телекомунікаційній галузі реалізується виключно на основі ліцензій на реалізацію діяльності в зазначеній галузі [1, с. 50].

Господарюючий суб'єкт, діяльність якого націлена на надання послуг у телекомунікаційній сфері, зокрема щодо обслуговування й експлуатації мереж телекомунікацій, має отримати ліцензію у відповідності до наведених нижче ліцензійних умов [7].

До першого січня 2018 – моменту вступу в силу положень перехідного характеру закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» [15], зокрема п. 2 ст. 21, яким передбачена втрата чинності пункту 8 ч. 1 ст. 7 цього Закону, діяла система ліцензування діяльності в телекомунікаційній галузі. Однак із першого січня 2018 року ліцензування діяльності в телекомунікаційній галузі з урахуванням характерних рис, що визначені законом «Про телекомунікації», надання послуг у сфері інформаційного захисту криптографічної природи (окрім послуг ЕЦП) й інформаційного захисту технічної природи, за переліком, який визначено КМУ, втрачає чинність.

Однак досі продовжує діяти закон «Про телекомунікації» і його старі положення стосовно ліцензування, видаються ліцензії (так, за підсумками засідання НКРЗІ від 15.05.2018 року ліцензію на 5 р. отримало ТОВ «ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЯ «ЕНЕРГІЯ»), здійснюється їхнє переоформлення, а за заявами ліцензіатів продовжується термін дії ліцензій (щодо цього можна стверджувати, виходячи з Підсумків засідання НКРЗІ від 15.05.2018 [9]). Так, згідно з положеннями ч. 7 ст. 42 закону «Про телекомунікації» [18] ліцензуванню підлягають такі різновиди діяльності в телекомунікаційній сфері, зокрема надання послуг щодо:

1) фіксованого зв'язку телефонного типу з наявністю права обслуговування технічного характеру й експлуатації мереж телекомунікацій та надання у використанні електров'язкових каналів місцевої, міжміської, міжнародної належності. Дане питання регулюється Ліцензійними умовами [10];

2) фіксованого зв'язку телефонного типу із застосуванням доступу безпроводового характеру до мережі телекомунікацій із наявністю права обслуговування технічного типу та надання у використанні електров'язкових каналів місцевої, міжміської, міжнародної належності. Даний пункт також регулюється окремими Ліцензійними умовами [11];

3) телефонного зв'язку рухомого (мобільного) типу з наявністю права обслуговування технічного характеру й експлуатації мереж телекомунікацій та надання у використанні електров'язкових каналів. Питання такого виду зв'язку так само врегульовано Ліцензійними умовами [12];

4) обслуговування технічного типу й експлуатації мереж телекомунікацій, мереж ефірного теле- та радіомовлення, радіомовлення проводової природи й телемереж. Останній вид діяльності також регулюється окремими Ліцензійними умовами [13].

Так, у ч. 7 ст. 42 закону «Про телекомунікації» визначено вичерпний перелік різновидів діяльності в телекомунікаційній сфері, що підлягає процедурі з ліцензування. Зважаючи на той факт, що різновид діяльності щодо надання послуг доступу до Інтернету не включено до вищенаведеного переліку, на зазначений різновид діяльності отримання ліцензії не постає необхідністю [2, с. 17–18; 3, с. 55; 4].

Аби здійснити діяльність у телекомунікаційній сфері щодо надання послуг доступу до мережі Інтернет, варто зважати на лист-роз'яснення задля телекомунікаційних операторів та провайдерів, що розташовано на офіційній веб-сторінці НКРЗІ [6].

Реалізація діяльності в телекомунікаційній галузі щодо надання послуг доступу до Інтернету й/чи з обслуговування технічного типу й експлуатації власних мереж телекомунікацій, ефірного теле- й радіомовлення, проводового радіомовлення, телемереж господарюючий суб'єкт має подати заяву щодо включення до реєстру телекомунікаційних операторів та провайдерів із певним різновидом діяльності, територією й статусом (оператор чи провайдер) згідно з вимогами ч. 1 ст. 42 Закону «Про телекомунікації» в Порядку ведення реєстру телекомунікаційних операторів,

провайдерів, що затверджено рішенням НКРЗІ від 01.11.2012 № 560 [14].

Розміри й порядок зарахування оплати за видачу ліцензії, її дублікату, переоформлення ліцензії, одержання її копії на провадження діяльності в телекомунікаційній сфері та продовження терміну дії врегульовано Постановою КМУ [16].

Відповідно до Концепції розвитку телекомунікацій в Україні ліцензування в телекомунікаційній галузі має все більше гармонізуватися з політикою ЄС регуляторного характеру в телекомунікаційній сфері [17].

Що стосується принципів ліцензування в телекомунікаційній галузі, то звернути увагу потрібно на положення статті 43 закону «Про телекомунікації», що і закріплює такі головні принципи. Так, головними принципами щодо ліцензування в телекомунікаційній галузі постають:

- утворення умов відкритого, недискримінаційного та прозорого характеру доступу до телекомунікаційного ринку й діяльності на останньому;
- сприяння функціонуванню ефективного типу телекомунікаційного ринку на базі збалансування суспільних інтересів, а також прав та свобод телекомунікаційних операторів та провайдерів;
- запровадження правової рівності, законних інтересів всіх господарюючих суб'єктів;
- раціональне застосування обмежених ресурсів у телекомунікаційній галузі;
- сприяння забезпеченню нових різновидів послуг у телекомунікаційній сфері та використанню технологій новітнього типу;
- залучення інвестицій в український телекомунікаційний розвиток.

Як принцип зауважити потрібно також положення щодо того, що ліцензування не має бути використано задля конкурентного обмеження в реалізації діяльності в телекомунікаційній сфері.

Усі вищенаведені положення щодо ліцензування різновидів діяльності в телекомунікаційній галузі, принципів такого ліцензування, його строків, вартості тощо згідно з положеннями перехідного типу закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» мали втратити чинність першого січня 2018 року. 12.12.2017 мало місце засідання Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування при Державній регуляторній службі, на якому прийнято рішення щодо обов'язковості виконання положень Закону стосовно скасування ліцензування вищезазначеної діяльності від початку 2018 року [5]. Таким чином, наразі в законодавстві України щодо ліцензування теле-

комунікаційної діяльності існують великі колізії. Це говорить про те, що такі глобальні зміни були надто швидкими та несистематизованими, а законодавцем було приділено надто малу увагу до цього блоку українського законодавства та права.

Наразі НКРЗІ на засіданні від 13.03.2018 ухвалила проект рішення «Про затвердження Правил здійснення діяльності у сфері телекомунікацій», що розроблено заради впровадження правил чіткої, прозорої, недискримінаційної природи й умов реалізації діяльності в телекомунікаційній сфері, що повинні запровадити на заміну ліцензування різновидів діяльності в телекомунікаційній галузі.

НКРЗІ у ролі органу регулювання державного характеру в телекомунікаційній галузі має бути послідовним у власній позиції стосовно потреби відміни ліцензування в телекомунікаційній галузі. Вважається, що вищезазначене рішення має набрати чинність під час набрання чинності змін до Закону України «Про телекомунікації» стосовно виключення різновидів діяльності в телекомунікаційній галузі, які мають бути ліцензовані.

Громадське обговорення проекту Правил від суб'єктів телекомунікаційного ринку призвело до надходження до НКРЗІ п'ятисот одинадцяти пропозицій і зауважень. Задля їхнього детального розгляду й доопрацювання проекту рішення НКРЗІ було проведено декілька зустрічей із представниками зацікавлених суб'єктів телекомунікаційного ринку, зокрема з Українською асоціацією операторів зв'язку «Телас», асоціацією «Телекомунікаційна палата України», Інтернет-Асоціацією України, телекомунікаційними операторами, Офісом ефективного регулювання, за підсумком яких було повноцінно зараховано триста зауважень і пропозицій, а 25 – частково.

Окрім вищезазначеного, заради зважання на суспільні інтереси було проведено кілька робочих нарад із представниками Адміністрації Держспецзв'язку й СБУ з обговоренням окремих норм проекту Правил, що мають відношення до безпеки мереж телекомунікацій, а також їхньої підготовки й застосування в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану.

Так, ухвалений НКРЗІ проект Правил постає найбільш збалансованим із боку інтересів телекомунікаційних операторів, провайдерів та суспільства.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що заради подальшого вдосконалення телекомунікаційної сфери варто негайно звернути суцільну увагу на регулювання питання щодо ліцензування телекомунікаційної діяльності, проводити дії з боку законодавця щодо внесення

змін до закону «Про телекомунікації» стосовно виключення видів діяльності в телекомунікаційній галузі, які мають бути ліцензовано, заради позбавлення колізій у правовому забезпеченні даної проблеми, та прийняти рішення НКРЗІ «Про затвердження Правил здійснення діяльності

у сфері телекомунікацій», що розроблено заради впровадження правил чіткої, прозорої, недискримінаційної природи й умов реалізації діяльності в телекомунікаційній сфері, що повинні запровадити на заміну ліцензування різновидів діяльності в телекомунікаційній галузі.

Список літератури:

1. Волков Ю.В. Основы телекоммуникационного права : учебное пособие / Издатель Волков Ю.В. Екатеринбург. 2011. 94 с.
2. Денисова Р.О. Ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій. *Юрист України*. 2014. № 4. С. 15–20. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2014_4_5.
3. Денисова Р.О. Питання ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 2. С. 54–59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2015_2_9.
4. Денисова Р.О. Питання ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій. *Теорія і практика правознавства*. 2016. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_9.
5. Деятельность в сфере телекоммуникаций больше не подлежит лицензированию. URL : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/1/2/167558.htm>.
6. Лист-роз'яснення для операторів, провайдерів телекомунікацій. URL : www.nkrzi.gov.ua/uk/1216196124/1216196258/.
7. Ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій. URL : http://www.busout.kiev.ua/1_2tele_ukr.html.
8. Невадовський В.О. Правове регулювання та проблеми ліцензування у сфері телекомунікацій. *Право і Безпека*. 2010. № 1. С. 69–73. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_1_16.
9. Підсумки засідання НКРЗІ від 15 травня 2018 року. URL : <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=1490&language=uk>.
10. Про затвердження Ліцензійних умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з використанням безпроводового доступу до телекомунікаційної мережі з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого, міжміського, міжнародного: Рішення НКРЗІ від 29.07.2010 № 348. *Офіційний вісник України* від 30.08.2010 р. № 64. С. 11. Ст. 2216
11. Про затвердження Ліцензійних умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій із надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого, міжміського, міжнародного: Рішення НКРЗІ від 10.12.2009 № 1789. *Офіційний вісник України* від 29.01.2010 р. № 3. С. 134. Ст. 137.
12. Про затвердження Ліцензійних умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій із надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку із правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку : Рішення НКРЗІ від 26.01.2006 № 179. *Офіційний вісник України* від 07.03.2006 р. № 8. С. 145. Ст. 465.
13. Про затвердження Ліцензійних умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій із надання послуг із технічного обслуговування і експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж ефірного теле- та радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж : Рішення НКРЗІ від 11.11.2010 № 513. *Офіційний вісник України* від 13.12.2010 р. № 93. С. 102. Ст. 3329.
14. Про затвердження Порядку ведення реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій та визнання таким, що втратило чинність, рішення НКРЗІ від 11.11.2010 № 514 : Рішення, Порядок, Заява від 01.11.2012 № 560. *Офіційний вісник України* від 07.12.2012 р. № 91. С. 263. Ст. 3723.
15. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон від 02.03.2015 № 222-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 23. Ст. 158.
16. Про розміри та порядок зарахування плати за видачу, переоформлення, видачу дубліката, копії ліцензії на провадження діяльності у сфері телекомунікацій і продовження строку її дії : Постанова від 16.06.2004 № 773 / КМУ. *Оф. вісник України* від 02.07.2004 р. № 24. С. 49. Ст. 1592.
17. Про схвалення Концепції розвитку телекомунікацій в Україні : Розпорядження, Концепція від 07.06.2006 № 316-р. *Офіційний вісник України* від 21.06.2006 р. № 23. С. 48. Ст. 1729.
18. Про телекомунікації : Закон від 18.11.2003 № 1280-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 12. Ст. 155.

**Shchupakivskyi R.V. INSTITUTE OF LICENSING OF ECONOMIC ACTIVITIES
IN THE AREA OF TELECOMMUNICATIONS**

The article is devoted to the analysis of scientific work on the licensing of activities in the telecommunication sector, which is carried out to regulate and control the state over the activities of telecommunication operators and providers.

The author provides scientific and legislative definitions of the definitions “license”, “licensing”, “licensing conditions”.

In the article, the author draws attention to the fact that the activities of legal entities and individual entrepreneurs in the provision of services in the telecommunication industry are implemented on the basis of licenses for the implementation of activities in this area. It is determined an exhaustive list of activities in the telecommunication sector; that is subject to licensing procedure in part 7 of Art. 42 of the Law “On Telecommunications”.

In Ukraine, licensing in the telecommunication industry should increasingly harmonize with EU regulatory policies in the telecommunication sector.

The necessity of holding meetings with representatives of the State Security Service and the Security Service of Ukraine and discussing certain rules of the draft Rules, related to the security of telecommunication networks, as well as their preparation and application in emergency situations, state of emergency and martial law, was emphasized.

It is concluded that in order to further improve the telecommunications sector; it is necessary to immediately pay close attention to regulating the issue of licensing of telecommunications activities, to take action by the legislator to amend the Law “On telecommunications” to exclude activities in the telecommunications industry, which should be licensed elimination of conflicts in legal support of this problem, and to make a decision by the National Commission, which implements state regulation in the sphere of communications and information “On Approval of Rules of activities in the telecommunications sector”, developed for the implementation of the rules clear, transparent, non-discriminatory nature and conditions of implementation of activities in the telecommunications sector; which should be introduced to replace the licensing kinds of activity in the telecommunications industry.

Key words: license, licensing, License conditions, telecommunications, telecommunication law.